

REFERAT O ZAVRŠENOJ DOKTORSKOJ DISERTACIJI

1. Osnovni podaci o kandidatu i doktorskoj disertaciji

MA Jovana Škorić rođena je 1989.godine u Somboru. U Subotici je završila srednju ekonomsku školu (smer finansijski tehničar) sa odličnim uspehom. Nakon toga, 2008.godine upisuje osnovne akademske studije na Odseku za sociologiju i 2012. godine master akademske studije na Odseku za sociologijuna Filozofskom Fakultetu u Novom Sadu. Master rad na temu “*Burdijeova analitika društvenog kapitala i sociologije svakodnevnog života*” odbranila je sa ocenom 10. Školske 2014/2015.godine upisala je doktorske studije na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, smer Socijalna politika i socijalni rad.

Kandidatkinja ima dugogodišnje volontersko, ali i radno iskustvo u sistemu socijalne zaštite. Od 2004.do 2012. godine volontirala je u Domu za napuštenu decu i decu ometenu u razvoju “Kolevka” u Subotici.Tokom 2015.i 2016. godine angažovana je u Ustanovi za decu i omladinu Dečje selo “Dr Milorad Pavlović”, Sremska Kamenica kao saradnik i voditelj različitih radionica. Istovremeno, 2016.godine, bila je koordinator dva projekta koja su se bavila osnaživanjem marginalizovanih grupa. Prvi “Seksualno obrazovanje – važno je da znaš” finansiran je od strane Centra za promociju nauke. Drugi, “Podizanje svesti o značaju obrazovanja za marginalizovane grupe” finansiran je od strane Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine. Nakon toga, 2017.godine, angažovana je kao asistent na Fakultetu za ekonomiju i inženjerski menadžment u Novom Sadu, kao i profesor Sociologije i Ustava i prava građana u gimnaziji Laze Kostić i srednjoj muzičkoj školi u Novom Sadu. Oktobra, 2017.godine angažovana je kao asistent na Filozofskom Fakultetu u Novom Sadu na Studijskom programu socijalni rad gde drži sledeće predmete: Uvod u socijalni rad i socijalnu politiku, teorije socijalnog rada, ljudsko ponašanje u socijalnom okruženju, socijalni rad sa pojedincem, socijalni rad sa grupom i multikulturni socijalni rad.

Kao autor ili koautor,kandidatkinja je do sada objavila veliki broj naučnih radova u domaćim i stranim časopisima i zbornicima:

Škorić, M., A. Kišjuhas & J. Škorić (2013). "Excursus on the stranger" in the context of Simmel's sociology of space. *Sociológia – Slovak Sociological Review* 45 (6): 589-602.

Škorić, M., A. Kišjuhas i J. Škorić (2014). Neki kreacionistički "argumenti" protiv biološke (teorije) evolucije: kritička analiza. *Teme* 38 (3): 977-998.

Škorić, M., A. Kišjuhas i J. Škorić (2014). Mrežna analiza zajednice: društveni kapital i marginalizovanost Roma u Srbiji. U: V. Sokolovska (ur.), *Društveni i kulturni potencijali Roma u Srbiji*. Novi Sad: Filozofski fakultet i Odsek za sociologiju, str. 79-90.

Škorić, J. (2015). Funkcionalističke i konfliktne sociologije obrazovanja. *Pedagoška stvarnost* 61 (1): 47-59.

Škorić, J. (2015). Burdijeova analiza polja i kapitala iz perspektive sociologije svakodnevnog života. *Kultura polisa* 12 (27): 333-352.

Škorić, J. (2015). Socijalna isključenost kao socijalni problem. U: Kuburić Z., P. Milenković i A. Zotova (ur.), *Socijalni problemi krivice*. Novi Sad: CEIR i Filozofski fakultet, str. 171-190.

Škorić, M., A. Kišjuhas i J. Škorić (2015). Društvene mreže, resursi, kapital i podrška kao determinante zdravlja. U: Z. Kuburić, M. Zotović, M. Škorić i A. Kišjuhas (ur.), *Istraživanja u oblasti socijalnog rada, socijalne zaštite i socijalne politike*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu i Filozofski fakultet, str. 31-52.

Škorić, M., A. Kišjuhas i J. Škorić (2015). Značaj kulturne kompetentnosti za socijalni rad. *Godišnjak Filozofskog fakulteta* 40: 189-207.

Bilinović, A. i J. Škorić (2015). Obrazovanje kao faktor socijalnog razvoja. U: V. Sokolovska (ur.), *Regioni i regionalizacija: komparativna analiza IV*. Novi Sad: Filozofski fakultet, str. 43-62.

Škorić, J. (2016). Socijalna isključenost i nejednakost u kontekstu globalizacije. *Kultura polisa* 13 (29): 395-405.

Škorić, J. i M. Kojić (2016). Konfliktni pristup obrazovanju sagledan kroz teoriju Pjera Burdijea. *Pedagoška stvarnost* 62 (1): 47-60.

Škorić, J. (2016). Doprinos i relevantnost Pjera Burdijea za socijalni rad. *Socijalna misao* 23 (2): 147-162.

Škorić, J. (2016). Inkluzivno obrazovanje i pozitivne promene – uloga romskih pedagoških asistenata. *Pedagoška stvarnost* 62 (3): 545-557.

Škorić, M., A. Kišjuhas i J. Škorić (2016). Poverenje i ontološka sigurnost u mrežama društveno marginalizovanih populacija. *Godišnjak Filozofskog fakulteta* 41 (2): 431-443.

Škorić, J. (2016). Sistem socijalne zaštite kao jedan od preduslova za inkluziju romske dece u obrazovanje. *Pedagoška stvarnost* 62 (4): 626-637.

Škorić, J. (2017). Ka socijalnoj inkluziji romske dece u obrazovanju. U: Ž. Milanović (ur.). *Konteksti*. Novi Sad: Filozofski fakultet, str. 593-605. M51 - 3

Škorić, J. i J. Kuprešanin (2017). Humani razvoj i migracijski procesi. U: G. Kostadinović (ur.). *Društveno-političke i ekonomske implikacije procesa migracija*. Fakultet za pravo, bezbednost i menadžment, Niš i Univerzitet "Union – Nikola Tesla", Beograd, str. 385-393.

Škorić, J. (2017). Ekološka kriza i glavne determinante održivog razvoja. *Kultura polisa* 34 (14): 253-268.

Škorić, J. (2017). Problem rasizma i njegove implikacije za socijalni rad. *Ljetopis socijalnog rada* 24 (3): 415-436.

Škorić, J. (2018). Relation between "civil" and "inclusive" society from a theoretical perspective. *Teme* 42 (2): 695-708.

Škorić, J. & I. M. Barbul (2018). Cultural Competence and English for Specific Purposes. In: M. Mulalić, N. Obralić, A. Mulalić and E. Jelešković (Eds.). *The Future of Humanities, Education and Creative Industries*. International University of Sarajevo, str. 242-258.

Škorić, J. & J. Kuprešanin (2018). Social Work in Educational System of the Balkans – Is Social Worker needed in Schools? *International Journal of Humanities, Arts and Social Science* 4 (6): 245-252.

Škorić, J. (2019). Društveni odnosi i položaj romskih učenika unutar novosadskih osnovnih škola. *Kultura Polisa* 38 (15): 533-549.

Kandidatkinja je pozvana i da održi predavanje *Racism in social work - School of social work theory and practice*, 16.06. – 22.06., u Dubrovniku, a pored toga učestvovala je (aktivno i pasivno) na domaćim i nacionalnim konferencijama, okruglim stolovima i stručnim skupovima, neki od njih jesu sledeći:

1. Socijalni problemi krivice (2015, Novi Sad)
2. Konteksti (2015, Novi Sad)

3. The Future of Humanities, Education and Creative Industries (2017, Sarajevo)
4. Pravni i bezbedonosni aspekti migracija i posledice migrantske krize (2017, Niš)
5. Language, Literature and Emotions (2018, Beograd)
6. 2ND International Conference on Human Resource Menagement, Social, Culture and Social Work (2018, Barselona)
7. Meaning of Quality of Social Work Education in a Changing Europe (2019, Madrid)
8. Potencijali i iskustva porodičnog smeštaja u podršci biološkoj porodici i prevenciji institucionalizacije (2019, Novi Sad).

Doktorska disertacija kandidatkinje Jovane Škorić pod naslovom *“Organizacije civilnog društva kao podrška obrazovnoj inkluziji romske dece u AP Vojvodini”* urađena je u skladu sa pravilima Univerziteta u Beogradu i Fakulteta političkih nauka. Disertacija je obima 313 strana, uključujući i priloge, standardnog je proreda teksta i veličine fonta. Rad se sastoji od 10 poglavlja, spiska korišćenje literature, spiska tabela i grafikona koji se pojavljuju u radu, kao i od priloga. Odabranu literaturu od ukupno 250 bibliografske jedinice sačinjavaju monografije, naučni i stručni radovi, zakonska i strateška dokumenta kao i internet sajtovi.

2. Predmet i cilj istraživanja

U formulaciji predmeta istraživanja svoje doktorske disertacije kandidatkinja Jovana Škorić pošla je od razmatranja složenosti problema obrazovne inkluzije romske dece u AP Vojvodini. Naime, uprkos značajnim naporima relevantnih aktera u pokušajima kreiranja jednakih uslova i mogućnostima za obrazovanje, romska deca i dalje nemaju jednake šanse za obrazovanje kao ostali članovi društva u Republici Srbiji što dalje ima implikacije na njihov društveni, ekonomski i kulturno-politički život i izlaže ih eksploataciji, nezaposlenosti, siromaštvu i različitim vidovima diskriminacije.

Predmet istraživanja predstavljao je analizu programa i aktivnosti organizacija civilnog društva i njihov uticaj na inkluziju romske dece u obrazovni sistem.

Osnovni cilj doktorske disertacije bio je da se utvrdi zastupljenost i načini realizacije različitih sadržaja programa i aktivnosti organizacija civilnog društva i da se proceni njihova delotvornost u ostvarivanju inkluzije romske dece u obrazovnom sistemu u AP Vojvodini. U okviru toga postavljeni su i sledeći specifični ciljevi:

1. Analiza programa i aktivnosti OCD koje pružaju podršku romskoj deci u obrazovnom sistemu uključuje:

1.1. *Opis i analizu specifičnosti sadržaja* programa i aktivnosti

1.2. *Analizu načina saradnje i koordinacije aktivnosti* između organizacija civilnog društva i obrazovnih institucija u procesu inkluzivnog obrazovanja

1.3 *Analizu usklađenosti* sadržaja, obuhvata i načina realizacije *programa i aktivnosti OCD* *sapotreba* romske dece kao i *sagledavanje održivosti* programa i aktivnosti OCD

2. Procenu delotvornosti OCD na obrazovnu inkluziju romske dece koja obuhvata:

2.1. Procenu uticaja programa i aktivnosti OCD na *sociometrijski status* romske dece u vršnjačkoj grupi (merenog pomoću sociometrije)

2.2. Procenu uticaja programa i aktivnosti OCD na *školska postignuća, osipanje iz sistema obrazovanja i redovnost u pohađanju nastave, odnosno na opravdane i neopravdani časove* romske dece u obrazovnom sistemu.

Kada je Republika Srbija, odnosno AP Vojvodina u pitanju, na osnovu dostupne i relevantne literature može da se vidi da je analiza rada OCD kao podrške romskoj deci u sistemu obrazovanja (ali i u borbi protiv socijalnog isključivanja i siromaštva) dokumentovana u različitim popularnim medijima i izveštajima samih OCD shodno različitim projektnim aktivnostima. Sa druge strane, u okrilju naučnih krugova i naučnih istraživanja do sada nije rađeno naučno istraživanje o doprinosima, dometima i potencijalima OCD u kontekstu obrazovne inkluzije romske dece.

3. Osnovne hipoteze od kojih se polazi u istraživanju

Imajući u vidu prethodnu analizu problema istraživanja, definisani predmet i ciljeve, u radu se pošlo od sledećih hipoteza:

Posebna hipoteza 1: Organizacije civilnog društva posredstvom svojih programa i aktivnosti značajno doprinose uključivanju romske dece u obrazovni sistem

1.1. Romska deca koja su korisnici programa i aktivnosti OCD usmerenih na obrazovnu inkluziju Roma imaju više školsko postignuće (viši prosek ocena) od romske dece koja nisu korisnici ovih programa

1.2. Romska deca koja su korisnici programa i aktivnosti OCD usmerenih na obrazovnu inkluziju Roma redovnije pohađaju školsku nastavu, odnosno imaju manji broj neopravdanih i opravdanih časova od romske dece koja nisu korisnici ovih programa

1.3. Romska deca koja nisu korisnici programa i aktivnosti OCD u većoj meri se osipaju iz sistema obrazovanja nego romska deca koja su u programima i aktivnostima OCD

1.4. Romska deca koja su korisnici programa i aktivnosti OCD usmerenih na obrazovnu inkluziju Roma prihvaćenija su od strane vršnjaka nego romska deca koja nisu korisnici ovih programa

Posebna hipoteza 2: Između organizacija civilnog društva i obrazovnih institucija postoji mreža saradnje (informisanje, konsultacije, dijalog, partnerstvo) koja se češće svodi na lične inicijative i/ili sporadične projektne aktivnosti, a ne na sistematske, održive i koherentne saradnje koje bi kontinuirano doprinosile inkluziji romske dece u obrazovni sistem

Posebna hipoteza 3: OCD koje se bave pitanjem obrazovne inkluzije romske dece na teritoriji AP Vojvodine ne prerastaju u stabilne i trajne mreže sa mandatima i

ciljevima, nego su finansirane putem projekata i teško održive na duži period, tj. prestanu da funkcionišu kada prestane njihovo finansiranje.

4. Kratak opis sadržaja doktorske disertacije

Sadržaj doktorske disertacije kandidatkinje Jovane Škorić sastoji se iz teorijskog i empirijskog dela, odnosno iz 10 poglavlja. Tačnije, pored uvoda i zaključnih razmatranja, 8 poglavlja se bavilo predmetom istraživanja.

U prvom poglavlju, odnosno u uvodnom delu, kandidatkinja je obrazložila polazni istraživački problem, njegovu složenost i relevantnost, kao i značaj teme.

Drugo poglavlje pod nazivom *Istorija romskog stanovništva i politički, ekonomski i socijalni aspekti deprivacije romske manjine* obuhvata prikaz literature koja se odnosi na istorijski razvoj romske populacije, njihove korene, kao i političke, ekonomske i socijalne aspekte njihove deprivacije. Pored toga, u ovom poglavlju akcenat je i na analizi faktora koji dovode do deprivacije romske manjine te se, u tom kontekstu, ističe neupitna korelacija između siromaštva i obrazovnih rezultata, odnosno odsustva obrazovanja.

U trećem poglavlju *Teorijski okvir za analizu problema socijalnog isključivanja romske dece u sistemu obrazovanja* kandidatkinja prikazuje analitičke i teorijske okvire za analizu problema socijalnog isključivanja romske dece iz sistema obrazovanja. Odnosno, kroz analiziranje osnovnih teorijskih pristupa u proučavanju socijalnog isključivanja, omogućeno je dublje razumevanje samih faktora (ali i uzroka i posledica) koji dovode do različitih vrsta deprivacija i marginalizacija. S obzirom na to, u ovom delu rada kandidatkinja detaljno opisuje i različite perspektive posmatranja socijalnog isključivanja kao i pokušaje socijalnog uključivanja kroz zvanične prakse u obrazovnom sistemu u Republici Srbiji.

U četvrtom poglavlju *Inkluzivno obrazovanje i održivi razvoj* kandidatkinja naglašava korelaciju između održivog razvoja i inkluzivnog obrazovanja, u smislu da održivi razvoj predstavlja jednu od baznih determinanti inkluzivnog obrazovanja. U tom kontekstu, prikazani su noviji teorijski pristupi koji reflektuju vezu između održivog razvoja i inkluzivnog obrazovanja, kao i konkretni primeri prakse u obrazovnom sistemu u Republici Srbiji.

U nastavku teksta, odnosno u petom poglavlju doktorske disertacije pod nazivom *Engestromova teorija aktivnosti i koncept ekspanzivnog učenja kao teorijski*

okviri za posmatranje podrške OCD u obrazovnoj inkluziji romske dece kandidatkinja posvećuje pažnju ključnoj teorijskoj podlozi ove doktorske disertacije, odnosno Engestromovoj teoriji aktivnosti i konceptu ekspanzivnog učenja. Naime, prikazuje na koji način ovaj pristup može da bude koristan alat u vidu kreiranja institucionalne i systemske podrške koja je romskoj deci neophodna kako bi bila adekvatno uključena u sistem obrazovanja.

Šesto poglavlje *Uloga i perspektiva organizacija civilnog društva u inkluzivnom obrazovanju i socijalnom uključivanju* otvara glavna pitanja u vezi sa predmetom istraživanja i bavi se organizacijama civilnog društva i njihovom podrškom u inkluziji romske dece u obrazovni sistem. Naime, u fokusu ovog poglavlja jesu uloga civilnog sektora u procesu kreiranja javnih, obrazovnih i socijalnih politika, kao i analiza rada konkretnih OCD na teritoriji AP Vojvodini. U prvom delu poglavlja, pored definisanja civilnog društva i OCD, kandidatkinja prikazuje i osvrt na istorijsku konceptualizaciju civilnog društva, tačnije obrazlaže i kritički analizira glavne postulate neo-liberalne pluralističke i Gramšijevе paradigme. U tom kontekstu, prikazuje i perspektive, domete i/ili doprinose OCD, odnosno podršku i načine realizacije njihovih programa i aktivnosti u kontekstu problema i predmeta istraživanja. Pored toga, analizira i kooperaciju, dijalog i partnerstva između OCD i obrazovnih institucija, kao i međusobnu saradnju i/ili uzroke nesaradnje samih OCD na teritoriji AP Vojvodini. Nakon toga, sledi komparacija i analiza rada OCD u Republici Srbiji i ostalim evropskim zemljama, dok se na kraju poglavlja elaborira značaj podrške i dijaloga Evropske unije u kontekstu stvaranja inovativnih OCD i unapređenja same politike socijalnog uključivanja romske dece u obrazovni sistem.

U sedmom poglavlju *Metodologija istraživanja*, koje otvara empirijski deo rada, predstavlja se hipotetički okvir istraživanja. Prikani su ciljevi istraživanja, hipoteze, značaj istraživanja, metode istraživanja, kao i procedura i tok istraživanja doktorske disertacije.

Osmo poglavlje *Rezultati istraživanja* bavi se analizom i predstavljanjem rezultata empirijskog istraživanja doktorske disertacije koje je obuhvatilo 24 romske porodice (12 romskih porodica čija deca koriste programe OCD i 12 romskih porodica čija deca nisu korisnici programa OCD), 28 učitelja/ica i 179 romskih učenika (76 romskih učenika koji su korisnici programa i aktivnosti OCD i 103 romska učenika koji nisu korisnici programa i aktivnosti OCD). Rezultati istraživanja, kada su u pitanju izazovi i barijere sa kojima se susreću romske porodice u obrazovnom sistemu

ukazuju da veliki problem predstavljaju nedostatak podrške čitave zajednice, loša finansijska situacija, diskriminacija i omalovažavanje od strane druge dece, kao i nepoznavanje jezika sredine. Takođe, rezultati ukazuju i na to da romski roditelji ne percipiraju učitelje/ice kao podršku u sistemu obrazovanja, te da učitelji/ce ne pohađaju redovno odgovarajuće programe koje se bave temom inkluzivne prakse. Kada je u pitanju podrška OCD, rezultati istraživanja ukazuju na veliki potencijal ovog sektora, odnosno potvrđuju hipoteze da romska deca koja su uključena u programe i aktivnosti OCD postižu bolji školski uspeh, manje se osipaju iz sistema obrazovanja i prihvaćenija su od strane vršnjaka. Sa druge strane, istraživanje jasno sugeriše i da OCD na teritoriji AP Vojvodine imaju određene poteškoće u kontekstu finansijske nestabilnosti i (ne)održivosti, nedostatka saradnje sa školama, ali i u kontekstu neadekvatne podrške grada i/ili države, odnosno čitave zajednice.

U devetom poglavlju, odnosno u *Diskusiji* objašnjeni su dobijeni nalazi istraživanja. Prvi deo poglavlja objašnjava barijere i izazove romskih porodica u sistemu obrazovanja i sintetiše prethodna istraživanja, odnosno moguće razloge i ishode. U nastavku ovog poglavlja akcentat je na doprinosu OCD kao podrške romskoj deci u sistemu obrazovanja, odnosno kandidatkinja objašnjava na koji način programi i aktivnosti OCD doprinose obrazovnoj inkluziji romske dece. Sa druge strane, ističe i potencijalne barijere u radu OCD, te kandidatkinja diskutuje o mrežama podrške OCD na teritoriji AP Vojvodine koje mogu predstavljati značajan faktor u kreiranju preduslova za inkluziju romske dece u obrazovni sistem.

U poglavlju *Zaključna razmatranja i preporuke* kandidatkinja sumira rezultate u odnosu na postavljene hipoteze, odnosno ističe značaj OCD i formuliše konkretne preporuke za unapređenje rada OCD u kontekstu obrazovne inkluzije romske dece. Drugim rečima, preporuke koje kandidatkinja sumira mogu da posluže za koncipiranje sistematičnijih i efikasnijih OCD, ali i kao sredstvo u cilju razvoja različitih praksi efikasnijih politika uključivanja romske dece u obrazovni sistem. Takođe, u ovom poglavlju ukazano je i na neophodnost integrisanja svih relevantnih aktera poput škole, OCD, lokalnih samouprava, države i mnogih drugih u cilju najboljih rešenja i praksi za uključivanje romske dece u obrazovni sistem.

5. Ostvareni rezultati i naučni doprinos doktorske disertacije

Na osnovu rezultata istraživanja doktorska disertacija Jovane Škorić doprinosi razvoju teorijsko-empirijske nauke u:

Sagledavanju kompleksnosti problema obrazovne inkluzije romske dece;

Proširenju, produblivanju i sistematizaciji saznanja o organizacijama civilnog društva i njihovoj relevantnosti u kontekstu istraživačkog problema;

Naučnom opisu i objašnjenju karakteristika obrazovnog sistema u AP Vojvodini i dosadašnje mere i prakse usmerene ka socijalnom uključivanju romske dece u obrazovni sistem;

Ispitivanju i kompariranju različitih praksi organizacija civilnog društva u borbi protiv socijalnog isključivanja na nivou različitih evropskih država;

Ukazivanje na ključne faktore koji su u mogućnosti da unaprede programe i aktivnosti OCD u kontekstu obrazovne inkluzije;

Ukazivanje na neophodnost saradnje različitih relevantnih aktera na sistemskom nivou i koordinisani odgovor zajednice na problem obrazovne inkluzije kada je u pitanju romska manjina;

Izradi preporuka za unapređenje preduslova za efikasniji rad organizacija civilnog društva i efikasnijih mera i praksi budućih politika socijalnog uključivanja.

Rezultati istraživanja generalno potvrđuju navedene hipoteze. Odnosno, rezultati istraživanja ukazuju na to da romski učenici koji su korisnici programa i aktivnosti organizacija civilnog društva imaju bolji školski uspeh (viši prosek ocena), manje se osipaju iz sistema obrazovanja, imaju manji broj neopravdanih časova i prihvaćeniji su od strane vršnjaka nego romska deca koja nisu korisnici programa i aktivnosti organizacija civilnog društva. Značajno je ukazati i na rezultate koji se odnose na saradnju između organizacija civilnog društva i škola gde ne postoji mreža kontinuirane saradnje nego se kontakti uglavnom svode na lične inicijative i/ili sporadične projektne aktivnosti, umesto na systemske, održive i koherentne saradnje. Naime, u sprovođenju programa i aktivnosti organizacija civilnog društva nedostaje i saradnja sa ključnim institucijama koje mogu da utiču na sprečavanje isključivanja

romske dece iz obrazovnog sistema, finansijsku podršku, ali i na održivost rada ovih organizacija.

Značaj dobijenih rezultata u ovom istraživanju ogleda se i u mogućnosti promene paradigme u pravcu proaktivnijeg odgovora zajednice na problem inkluzije romske dece u obrazovni sistem, te na obezbeđivanje većeg stepena participacije organizacija civilnog društva u formulisanju ciljeva socijalne politike.

6. Zaključak

Doktorski rad kandidatkinje Jovane Škorić pod nazivom *Organizacije civilnog društva kao podrška obrazovnoj inkluziji romske dece u AP Vojvodini* predstavlja značajan doprinos u posmatranju kompleksnosti problema obrazovne inkluzije romske dece. Naime, poseban značaj ovog istraživanja ogleda se sistematizaciji i produblivanju saznanja o organizacijama civilnog društva, kao i njihovim doprinosima, dometima i perspektivama u procesu inkluzije romske dece u obrazovni sistem. Dobijeni rezultati doktorske disertacije u mogućnosti su da doprinesu unapređenju samih programa i aktivnosti OCD, kao i da utiču, kroz konkretne smernice, na mere i prakse budućih politika socijalnog uključivanja. Takođe, ova studija može da doprinese i promovisanju i negovanju savremenih pristupa kada je u pitanju obrazovna inkluzija jer je kandidatkinja dovodi u vezu sa održivim razvojem, ali i Engestromovom teorijom aktivnosti o kojoj se do sada nije pisalo u ovom kontekstu.

Imajući u vidu gorenavedeno, Komisija smatra da je doktorska disertacija Jovane Škorić pod nazivom *Organizacije civilnog društva kao podrška obrazovnoj inkluziji romske dece u AP Vojvodini* urađena u skladu sa odobrenom prijavom: da je odgovarajućeg obima, da je originalno i samostalno naučno delo, da je predmet rada aktuelan, a rezultati istraživanja konstruktivno argumentovani, kao i da studija doprinosi unapređenju naučnog pristupa u izučavanju problema istraživanja.

Na osnovu ocena i komentara, Komisija predlaže Nastavno-naučnom veću Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu da prihvati referat o završenoj

doktorskoj disertaciji kandidatkinje Jovane Škorić pod nazivom *Organizacije civilnog društva kao podrška obrazovnoj inkluziji romske dece u AP Vojvodini* jer smatra da je rad podoban za javnu odbranu.

Beograd, 11.8.2019.

Komisija:

Prof. dr Tamara Džamonja Ignjatović, mentorka
Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Beogradu

Prof. dr Miroslav Brkić,
Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Beogradu

Prof. dr Aleksandar Baucal,
Filozofski fakultet
Univerzitet u Beogradu
